

eo tendebant ut impediretur, quantum fieri posset, ne ignorantes in episcopos assumerentur. Hodie hoc examen est caeremoniale, quia quis ad episcopatum non eligitur, nisi jam constet de ejus doctrina, pietate, prudentia. Haec vero caeremonia perfici solet coram uno Cardinali hujus Congregationis, qui fuerit a R. P. deputatus. Sed non semper hoc examen fuisse caeremoniale, vide apud Fagnanum, in *comm. cap. 10, De renuntiatione, n. 61 sequ.*, qui sub *n. 63* tradit ab hoc examine excipi tantum S. R. E. Cardinales qui consecrationem episcopalem recipere debent.

Articulus IV

De exercitiis spiritualibus ordinationi praemittendis.

762. Si examen bene cessit, candidati, antequam ad ordinationem accedant, peragunt spiritualia exercitia. Evidens est disciplinam exercitiorum spiritualium ordinationi praesertim in sacris praemittendorum saluberrimam esse; in iis enim promovendus ab hominum commercio sejunctus, ab omnibus curis mundanis liber, duce ac moderatore sibi adhibito viro religioso in scientia spiritus perito, in divinarum rerum meditationibus aliisque spiritualibus occupationibus totus versatur; perpendit ordinis assumendi sanctitatem, praestantiam, munera, officia; vitam corrigit; confessionem generalem peragit; atque ita mundus in anima, divinis gratiis repletus, firmis propositis munitus ad ordinem recipiendum accedit dignus, quantum humana fragilitas patitur. Benedictus XIV, *Inst. Ecc. CIV, n. 2*, primum hujus disciplinae exemplum repetit a S. Augustino qui, cum ante suam ordinationem sese colligere non potuisset, post suam ordinationem litteras dedit ad Episcopum Valerium, ut facultatem obtineret secedendi in locum remotum ab hominum societate, ubi per aliquod tempus in piis exercitationibus versaretur. Quidquid de hoc sit, recentioribus temporibus S. Carolus Borromaeus in concilio provinciali IV haec exercitia spiritualia ab ordinandis in subdiaconos et in presbyteros exigit per mensem vel longius breviusve tempus,

prout de moderatoris consilio episcopus expedire judicaverit. Notum est etiam S. Vincentium a Paulo auctorem fuisse ut clerici, antequam ad ecclesiasticos gradus ascenderent, per decem dies exercitiis spiritualibus vacarent. RR. PP. hanc adeo utilem disciplinam sua auctoritate firmaverunt.

763. Alexander VII, in const. *Apostolica sollicitudo*, 7 Aug. 1662, praescripsit ut omnes ordinandi in sacris Romae et in sex episcopatibus suburbicariis « ad sacerdotes ad id deputatos se conferant, a quibus decem dierum spatio ante ordinationem in eorum domo inclusi, de omnibus ad rite percipiendos et rite exercendos ordines requisitis erudiantur ». Deinde Innocentius XI id extendit ad omnes dioeceses Italiae et insularum adjacentium per litteras S. C. EE. et RR., 9 Oct. 1682, datas ad archiepiscopum Mediolanensem aliosque metropolitans, communicandas ipsorum suffraganeis: quod et Clemens XI confirmavit per litteras S. C. C., 1 Febr. 1710, ad omnes Italiae insularumque adjacentium Ordinarios. Quamquam vero eae S. Sedis dispositiones respiciant tantum dioeceses Italiae ac insularum adjacentium, tamen S. C. C., data occasione, numquam episcopos aliarum etiam nationum hortari omittit, ut neminem ad sacros ordines admittant, qui exercitiis spiritualibus operam non dederit; proptat insuper ut eadem, quoad fieri potest, in aliqua religiosa domo peragantur, et instat ut ad decem vel saltem octo dies protendantur. De facto lex de exercitiis spiritualibus peragendis ante ordinationem, plus minusve conformis citatis constitutionibus RR. PP., in omnibus dioecibus viget.

764. Juxta citatas pontificias constitutiones, spiritualia exercitia praemitti debent omnibus et singulis ordinationibus in sacris. Laudabilis consuetudo est, quamvis lex proprie dicta desit, ut etiam electus in episcopum sese ad episcopalem consecrationem hoc pio recessu disponat. Pro minoribus ordinibus nil statutum est lege generali (1). Sed si

(1) Equidem in citatis litteris S. C. EE. et RR., 1 Oct. 1682, quas refert Ferraris, *Bibliotheca etc.*, v. *Exercitia spiritualia*, haec exercitia decem dierum exiguntur ab omnibus promovendis tum ad majores tum ad minores ordines; sed eae litterae deinde in citatis litteris S. C. C., 1 Febr.

consuetudo aut lex particularis etiam promovendis ad minores ordines praescribit exercitia spiritualia, haec esse solent breviora et leviora. Ordinandus in sacris ad normam citatarum constitutionum his exercitiis vacare debet per spatium decem dierum; sed illi decem dies ita intelligi solent ut habeantur octo dies completi, et primus et ultimus inceptus. Haec exercitia spiritualia peragenda sunt in domo quam episcopus indicaverit; interna vero eorum directio remittitur prudentiae moderatoris: insuper ordinationem praecedere debent ita ut finem habeant cum ordinatione, vel certe aliquibus tantum diebus ante ordinationem. Si haec servata non fuerint, episcopus merito peractorum exercitiorum nullam rationem habebit clericumque ab ordinatione repellat. Episcopus pro ordinationibus in sacris, in Italia et insulis adjacentibus, condonare non potest, nisi habeat speciale indultum, ex toto vel ex parte spiritualia exercitia; sed si adest rationabilis causa, e. g. quia tres ordinationes in sacris brevi intervallo recipi debent, recurrendum est ad Sedem Apostolicam. De clericis dioecesium suburbicariarum, vide *n. 766*.

765. Benedictus XIV, *l. c.*, *n. 10*, ita occurrit variis praetextibus, quibus ordinandi huic legi fortasse sese subtrahere vellent: « Facili conjectura perspicimus fore plurimos, qui ut se his vinculis expediant, testimonia conquirunt, ex quibus constet eos sine gravi valetudinis incommodo per decem continuos dies angustis aedibus includi non posse. Alii vero contendunt tot tantisque negotiis se implicari ut per multos dies ea prorsus dimittere nequeant. Nonnulli paupertatem suam ita amplificabunt ut se impares faciendis expensis... omnino se ostendant. Nec deerunt fortasse sacerdotes etiam virtutis laude praestantes, qui nos libenter convenient ut ordinandos aliquos liberent ab iis quae antea statuimus.

» Quapropter libere et perspicue responsum feremus. Illis

1710, quas pariter habes apud Ferraris, *l. c.*, confirmantur tamquam exigentes spiritualia exercitia solum ab ordinandis in sacris. Ceterum lex exercitiorum decem dierum pro ordinibus minoribus in praxi recepta non est neque in Italia et insulis adjacentibus.

certe qui debilitandae valetudinis causam objicient ut pium secessum a nobis decretum effugiant, integram fidem praestabimus; tamen ad sacros ordines non esse idoneos affirmabimus, veluti qui insigni corporis deformitate notantur, aut qui pedibus nimis claudicant, quamvis ipsorum vitio id minime tribuendum videatur. Qui negotia sua pro impedimento in medium proferent, ita ut parumper illa intermittere et spiritualibus exercitiis posthabere per exiguos dies recusent, illos pariter a sacris ordinibus recipiendis alienos esse fatebimur. Qui vero tam gravi egestate se opprimi nobis exponunt ut tenuem pro alimentis pecuniam... impendere nequeant, reliquis omnibus praetermissis quae ad respondendum nobis suppeterent, illos potissimum redarguemus quod in constituendo patrimonio aut explicandis beneficii proventibus, nos in errorem pertraxerint: nam fieri nequit ut vitae sustentandae impar judicetur patrimonium aut beneficium quod juxta legem hujus dioecesis obtineatur. Quare ob illatam nobis fraudem indignos esse declarabimus ut ad ordines promoveantur. Tandem a praeclaris sacerdotibus qui ordinandos a proposito secessu immunes facere contendunt, veniam concedi nobis postulamus, ut de mortalium pia moderatione sententiam feramus nos, qui fere per viginti quinque annos consuevimus ad examen accuratissimum revocare virtutes heroicas ac levissimas etiam culpas eorum, qui sibi comparata sanctitatis fama ex hac vita migrarunt. Itaque minime probari a nobis ipsorum perpetuam deprecationem libere fatemur, quae magnum affert ecclesiasticae disciplinae detrimentum... ».

766. In citatis litteris S. C. C. et S. C. EE. et RR. non leguntur poenae contra ordinantes aut ordinatos, non praemissis exercitiis spiritualibus. At in const. *Apostolicae Sedis*, *art. 7*, inter suspensiones latae sententiae R. P. reservatas legitur: «..... Clerici pertinentes ad aliquem e sex episcopatibus suburbicariis, si ordinentur extra suam dioecesim....., non praemissis ad ordinem sacrum suscipiendum exercitiis spiritualibus per decem dies in domo urbana sacerdotum a Missione nuncupatorum, suspensionem ab ordinibus sic susceptis ad beneplacitum S. Sedis ipso jure

incurrunt; episcopi vero ordinantes ab usu pontificalium per annum ». Haec desumpta sunt ex const. *Apostolica sollicitudo*, ab Alexandro VII edita die 7 Aug. 1662. Est tamen aliqua differentia; nam ex Alexandrina constitutione clerici dioecesium suburbicariarum etiam quando ordinabantur in sacris a suffraganeo (vel ab ipsomet Cardinali aut ab alio episcopo de ipsorum licentia) in propria dioecesi, debebant prius exercitia spiritualia sub relatis poenis in domo urbana Missionis peragere (1); dum modo ad id tenentur tantum, quando extra propriam dioecesim, idest Romae, promoventur, quo in casu Romae etiam examinantur et publicantur in basilica Lateranensi; quando vero in propria dioecesi ordinantur, possunt exercitia spiritualia persolvere vel Romae in domo Missionis, ut supra, vel in propria dioecesi.

767. Haec quidem respiciunt clericos saeculares ordinandos in sacris. Pro regularibus nil statutum est. At valde expedit ut etiam regulares, antequam ad sacros ordines accedant, vel in sua cella vel in alio loco a ceteris secreto, juxta superioris prudens arbitrium, decem dies in spiritualibus exercitiis expendant (2).

In Urbe antiquissima extat consuetudo quod quilibet ex regularibus promovendis praemittere teneatur exercitia spiritualia decem dierum pro quolibet ordine sacro, exceptis Patribus Societatis Jesu, qui vigore suorum privilegiorum dictis exercitiis decem dumtaxat dierum spatio pro tribus sacris ordinibus vacant.

768. De peractis spiritualibus exercitiis episcopus ordinans certior fieri debet vel testimonio superioris regularis, si de regulari promovendo agitur, vel testimonio superioris domus religiosae, e. g. seminarii, in qua peracta fuerunt.

Articulus V

De jejunio ante ordinationem.

769 In primis pro omnibus fidelibus qui a jejunii lege in genere non excusantur, est jejunium quatuor temporum

(1) Honorante, *cap. VI, not. I.*

(2) Ben. XIV, *l. c., n. 13.*

feria quarta, sexta, et sabbato, quo ordinationes generales habentur. Disciplina jejunii quatuor temporum pro tota Ecclesia non videtur anterior saeculo V; et Romae recepta, deinde paulatim ad totam Ecclesiam extensa fuit. S. Leo M. in *Serm. 2, De jejunio decimi mensis et collectis*, commemorat tantum jejunium in feria quarta, et sexta, et vigiliam in sabbato: « *Quarta igitur et sexta feria jejune-mus; sabbato autem apud beatum Petrum Apostolum pariter vigilemus* ». At ipsa vigilia sabbati in jejunio celebrabatur, quod erat magis sensibile prae jejunio aliorum dierum, cum a vespere feriae sextae fideles cibo abstinuissent. Ob hanc rationem auctor Libri Pontificalis, *tom. I, p. 141*, meminit tantum jejunium sabbati (1). Vigiliam sequebatur Missa circa auroram diei dominici, in qua Missa ordinationes fiebant; deinde tractu temporis Missa cum ordinationibus retrotracta est ad vesperam sabbati, et tandem ad mane ejusdem sabbati (*n. 55 sequ.*).

Porro hac jejunii castigatione ordinans et tota plebs christiana divinam benedictionem super futuris ordinationibus implorant, et ordinandi sese melius disponunt ad gratiam abundantius recipiendam. Ad rem S. Joannes Chrysostomus, relatus a Cornelio a Lapide in *cap. XIII Act., v. jejunantibus*: « Jejunium enim ex Apostolorum usu et traditione solet praemitti ordinationi, tum ut fideles Dei gratiam ad idoneos ministros Ecclesiae ordinandos jejunio implerent, tum ut ordinandi jejunio se disponant ad recipiendam gratiam ordinationis ». Ita etiam *cit. Act., XIII*, Sauli et Barnabae divina electio innotuit, *ministrantibus Domino, et jejunantibus fidelibus*.

Insuper ipso ordinationis mane ordinans et ordinatio Missae aut sacrae communionis debent jejunium naturale a media nocte observare. In *can. 4, dist. 75*, in Decreto, S. Leo M., rescribens ad Dioscorum Alexandrinum, vult « nonnisi a jejunis et a jejunantibus sacram benedictionem conferri », idest ordinationem sacerdotalem et leviticam.

770. Si in sabbato quatuor temporum ordinatio interrumpi

(1) Duchesne, *Origines du culte chrétien, chap. VIII, § 2.*

debut, potest die sequenti dominico expleri, *continuato jejunio* (n. 67). Haec clausula de jejunio continuando, quando Missa ordinationis celebrabatur vespere sabbati, importabat tum ordinantem tum ordinatorum qui missam celebrabant, aut sacram communionem sumebant, continuare naturale jejunium usque ad Missam ordinationis mane diei dominici juxta antiquiorem disciplinam. Etiam hodie nonnulli ex illa clausula censent continuandum ab eisdem esse jejunium naturale. Quamquam haec interpretatio sensui historico illius clausulae conformior sit, tamen [hoc jejunium naturale in casu nonne esset fere importabile pondus? Hinc alii verius censent sufficere in casu continuare jejunium ecclesiasticum, permessa tantum sumptione ablutionis, et aliqua refocillatione per diem, ut puta serotina collatione (1). Sed admissio quod jam sufficiat in casu continuare jejunium ecclesiasticum, eae restrictiones gratuita sunt. Proinde seposito sensu historico illius clausulae, putamus ordinantem et ordinatorum, nisi a lege jejunii eximantur, debere die sabbati continuare consuetum jejunium ecclesiasticum, et a media nocte usque ad ordinationem die dominico jejunium tantum naturale ratione Missae celebrandae aut SSmae Eucharistiae sumendae, ut supra; atque ita illam clausulam novum ac distinctum onus non secumferre.

771. Quando ordinatio fit extra tempora, ex jure communi non est verum praeceptum jejunandi diebus praecedentibus, licet possit esse ex jure particulari; ipso vero die ordinationis servandum esse jejunium naturale ratione Missae aut sacrae communionis, per se patet. Etiam de episcopali consecratione Pontificale Romanum in rubrica ab initio tradit: « Tam consecrator quam electus *conveniens est ut praecedenti die jejunent* ». Unde vera obligatio non adest. In *can. 1, dist. 75*, in Decreto, qui adscribitur Anacleto Papae, sermo est de jejunio episcoporum comprovincialium eligentium novum episcopum; et licet hic canon sit apocryphus, refert tamen antiquam hac in re disciplinam.

(1) Reiff., I, XI, n. 38 sequ.

772. Laudabiliter peractis spiritualibus exercitiis, eorumque exhibito testimonio, si opus est; jejunio aliisque rite praemissis, de quibus huc usque egimus, qui promoveri debet, inscribitur a cancellario episcopali in nota promovendorum; et ita admittitur ad ordinationem.